

UTLÅTANDE PSYKOTERAPIUTBILDNING

Som riksomfattande aktör för psykisk hälsa på svenska i Finland, med särskilt fokus på dubbelminoriteten svenskspråkiga personer med psykisk ohälsa och deras närstående, vill Psykosociala förbundet lyfta fram följande synpunkter.

Psykosociala förbundet anser att finansieringsansvaret för psykoterapiutbildningen inte får utformas på ett sätt som riskerar att ytterligare belasta den redan ekonomiskt ansträngda social- och hälsovården. Ur vårt perspektiv bör psykoterapiutbildningen i första hand ses inom ramen för utbildnings- och pedagogikpolitiken. Undervisnings- och kulturministeriet bör därför ha en central roll i utvecklingen och finansieringen av utbildningen.

Ansvarsfördelningen mellan UKM och SHM, kompetenskrav och kvalitetsuppföljning måste vara tydliga och nationellt enhetliga. Samtidigt behöver utbildningens kvalitet säkerställas genom en långsiktig och enhetlig uppföljning av innehåll, handledning och kompetensnivå.

Psykosociala förbundet anser vidare att den svenskspråkiga psykoterapiutbildningen kräver tydligare nationell samordning. Utbildningen bör inte splittras, utan organiseras som en sammanhållen helhet som säkerställer jämlik tillgång och tillräckligt studerandeunderlag.

Psykosociala förbundet anser att en nationell modell för uppföljning och konsekvensbedömning måste vara en integrerad del av reformen redan från början. Detta gäller effekter på tillgång till tjänster, regional jämlikhet, klienterfarenheter samt utbildningarnas kvalitet och genomslag. Det är också viktigt att beakta övergångsperioder och säkerställa en rättvis och transparent implementering.

Tillgången till mentalvårdstjänster på lika villkor har länge varit en central fråga inom mentalvårdsfältet, särskilt på svenskspråkigt håll. Ur individens perspektiv är det centralt att rätt stöd ges vid rätt tidpunkt och utifrån en professionell bedömning av service- och stödbehovet. Detta förutsätter bred kompetens om hela mentalvårdsfältet samt god systemförståelse för hur vård- och servicekedjor fungerar. Därför behöver framtida lösningar inom kompetensområdet byggas i ett fungerande samarbete mellan universitet, andra utbildningsaktörer och välfärdsområden. Helheten bör basera sig på långsiktighet, hållbar personalpolitik och fungerande vård- och servicekedjor där både förebyggande stöd, lågtröskeltjänster och psykoterapi har en tydlig roll.

Utöver utbildningsstrukturer och finansiering vill vi betona att reformen måste granskas ur både klienternas och servicekedjornas perspektiv. En ökning av utbildningsplatser leder inte automatiskt till bättre tillgång till tjänster om kompetensen inte samtidigt når de verksamheter där behovet är störst, inklusive den offentliga sektorn och svenskspråkiga tjänster.

Det är också viktigt att reformen stöder jämlik tillgång till terapi, stöd och vård oberoende av ekonomisk situation. Många klienter upplever ekonomiska hinder för att inleda eller fortsätta terapi, vilket riskerar att fördjupa psykisk ohälsa och ojämlikhet. Psykosociala förbundet vill samtidigt betona betydelsen av multiprofessionellt samarbete, klientdelaktighet och erfarenhetsexpertis i utvecklingen av framtidens mentalvårdstjänster och utbildningar.

Vi ser behov av en tydligare analys av hur beslutsfattandet inom samarbetsområdena (YTA-områdena) påverkar utbildningarnas innehåll, metodval och tillgången till olika psykoterapeutiska inriktningar. Mentalvårdstjänster bör även fortsättningsvis baseras på individens behov och en professionell behovsbedömning, snarare än på enskilda metoder eller utbildningsmodeller. Detta förutsätter en tydlig koppling mellan tjänsteutbud och utbildningsinnehåll.

Om förslaget går vidare i sin nuvarande form vill Psykosociala förbundet lyfta fram Folktingets synpunkt: Egentliga Finlands och Västra Nylands välfärdsområden har särskild sakkunskap om utbildningsbehoven på svenska och bör ha en central roll i samordningen av behovsbedömningen och finansieringen av den svenskspråkiga utbildningen. Det är problematiskt att Mellersta Österbottens välfärdsområde (Soite) enligt förslaget riskerar att hamna utanför de svenskspråkiga samarbetsstrukturerna. Även utbildningsbehoven på Åland bör utredas och vid behov inkluderas i den nationella bedömningen.

Samtidigt är det viktigt att beakta att svenskspråkiga personer finns och använder tjänster i hela landet. Tillgången till svenskspråkig psykoterapeutisk kompetens bör därför ses som en nationell fråga om jämlikhet och tillgänglighet.

Utbildningshelheten bör utformas med beaktande av att vård- och servicesystemet kan förändras, exempelvis genom utvidgad terapigaranti, förändrade samhällsbehov (t.ex. kriser eller pandemier) samt förändringar i vårdstruktur och beslutsfattande. Detta ställer krav på en flexibel men långsiktigt hållbar kompetensstruktur.

Psykosociala förbundet understöder ett starkt samarbete mellan UKM och SHM. Reformen måste vara långsiktigt stabil men samtidigt innehålla tydliga mekanismer för korrigerande av eventuella strukturella brister som framkommer vid implementering och utvärdering.

Det är centralt att evidens- och effektbaserad kunskapsutveckling integreras systematiskt i planeringen av psykoterapiutbildningen samt i den nationella utvecklingen av mentalvården.